

## ВПЛИВ ОСОБИСТІСНОЇ УСПІШНОСТІ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ БІЗНЕСМЕНІВ

### THE INFLUENCE OF PERSONAL SUCCESS ON THE EFFICIENCY OF BUSINESSMEN' ACTIVITY

У статті представлено теоретичні підходи до дослідження впливу особистісної успішності на ефективність професійної діяльності бізнесменів. Мета статті полягає у розкритті специфічних індивідуально-особистісних особливостей вітчизняних бізнесменів та впливу їхньої особистісної успішності на ефективність бізнес-діяльності. Теоретико-методологічну основу дослідження становили фундаментальні принципи психології: суб'єктивно-діяльнісний та системний; ресурсний підхід; ефективного підприємництва, менеджменту та бізнесу; психологічні аспекти успіху, щастя, благополуччя підприємців, менеджерів та бізнесменів. У статті приведено специфічні професійно важливі риси особистості лідерів бізнесу, які допомагають їм створювати, управляти та розвивати власний бізнес, такі як: масштабні бажання і ясні цілі; концептуальне мислення; потужна енергійність; нестандартні вольові рішення та дії; стратегічний оптимізм; пошук і знаходження нових фінансових можливостей; готовність до ризику і постійних змін; відповідальність; здатність вибудовувати ефективні взаємовідносини; уміння управляти персоналом бізнес-організації. У теоретико-діагностичному дослідженні автором використано методи теоретико-методологічного дослідження та методи діагностичного дослідження, такі як: інтерв'ю-бесіди за певним планом, самооціночні анкети, інтроспективні опитування з детальним записом відповідей. На основі теоретичного аналізу виділено певну послідовність розвитку психічної діяльності, спрямованої на досягнення мети, яка починається з виникнення потреби в досягненні і триває ще довго після повного закінчення діяльності. Показано, що послідовність «особистісна успішність – позитивний настрій в організації – конструктивна й ефективна соціальна взаємодія з оточуючими» сприяє підвищенню ефективності бізнес-діяльності. В основі механізму впливу особистісної успішності на ефективність діяльності бізнесменів лежить вплив позитивної енергії особистісної успішності на підвищення емоційної емпатії бізнесменів, що, своєю чергою, покращує їхні взаємовідносини і взаємодію з оточуючими і підвищує стійкість до стресів у ситуаціях жорсткої бізнес-конкуренції. Напрямами наших подальших досліджень є: розроблення моделі впливу особистісної успішності на ефективність діяльності бізнесменів; розроблення психодіагностичного інструментарію; виявлення психологічних особливостей взаємовпливу особистісної успішності й ефективності бізнес-діяльності.

**Ключові слова:** особистість, діяльність, професійна діяльність, бізнес-діяльність, успішність, ефективність діяльності, бізнесмени, менеджери, лідери бізнесу.

The article presents theoretical approaches to the study of the impact of personal success on the effectiveness of professional activity of businessmen. The purpose of this article is to reveal the specific individual and personal characteristics of domestic businessmen and the impact of their personal success on business efficiency. The theoretical and methodological basis of the study were the fundamental principles of psychology: subjective-activity and system; resource approach; effective entrepreneurship, management and business; psychological aspects of success, happiness, well-being of entrepreneurs, managers and businessmen. The article presents specific professionally important personality traits of business leaders that help them create, manage and develop their own business, such as: large-scale desires and clear goals; conceptual thinking; powerful energy; non-standard volitional decisions and actions; strategic optimism; search and finding new financial opportunities; willingness to take risks and constant change; responsibility; ability to build effective relationships; ability to manage the personnel of a business organization. In the theoretical and diagnostic research, the author used methods of theoretical and methodological research and methods of diagnostic research, such as: interviews, conversations according to a certain plan, self-assessment questionnaires, introspective surveys with a detailed record of answers. In the basis of theoretical analysis, a certain sequence of development of mental activity aimed at achieving the goal, which begins with the need to achieve and continues long after the end of the activity. It is shown that the sequence: personal success – a positive mood in the organization – constructive and effective social interaction with others helps to increase the efficiency of business activities. In the heart of the mechanism of personal success on the effectiveness of business is the impact of positive energy of personal success to increase the emotional empathy of businessmen, which in turn improves their relationships and interactions with others and increases their resilience to stress in situations of fierce business competition. The direction of our further research is: development of a model of the impact of personal success on the effectiveness of activity of businessmen; development of psychodiagnostics tools; identification of psychological features of the interaction of personal success and business efficiency.

**Key words:** personality, activity, professional activity, business activity, success, efficiency of activity, businessmen, managers, business leaders.

УДК 159.923.2:330.33.01  
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.25.12>

**Єрмакова А.С.**  
аспірант кафедри диференціальної і спеціальної психології  
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

У сучасних умовах соціально-економічної кризи в Україні, яка посилюється всесвітньою COVID-пандемією, реальне подолання кризи можна пов'язувати і прогнозувати з розвитком

бізнесу в нашій країні та з підвищенням ефективності діяльності управлінців, менеджерів, лідерів бізнесу. Створення, управління та розвиток власного бізнесу вимагає від лідерів біз-

несу та всіх учасників бізнес-діяльності специфічних професійно важливих особистісних рис, таких як: масштабні бажання і ясні цілі; концептуальне мислення; потужна енергійність; нестандартні вольові рішення та дії; стратегічний оптимізм; пошук і знаходження нових фінансових та економічних можливостей; готовність до ризику і постійних неочікуваних змін; особистісна відповідальність; здатність вибудовувати позитивні й ефективні корисні взаємовідносини з оточуючими; уміння управляти персоналом бізнес-організації та ін.

Отже, актуальність та соціальна значущість досліджуваної проблеми є пріоритетним дослідницьким загальнопсихологічним напрямом, зокрема таким, як психологія ефективного бізнесу.

Психологічні аспекти підприємницької діяльності, менеджменту та бізнес-діяльності досліджували такі вчені, як Л. Верт, О. Данчева, П. Друкер, А. DuBrin, Л. Карамушка, W. Cascio, М. Ткаліч, J. Hollenbeck, Т. Чернявська, Ю. Швалб, Й. Шумпетер, J. Wagner та ін.

Актуальність досліджуваної проблеми також пов'язана із сучасною науково-технічною революцією, яка призвела до цілої низки сучасних проблем, з якими раніше не доводилося зустрічатися. Такою проблемою, яка має велике значення для нашого дослідження, є проблема підвищення ефективності діяльності бізнесменів під впливом різних чинників, а саме під впливом особистісної успішності в їхній професійній бізнес-діяльності.

Успішність людини в її професійній діяльності впливає на різні аспекти психічного функціонування та стану людини, а також на ефективність її діяльності. Вивчення проблеми впливу особистісної успішності на ефективність діяльності людини грає важливу роль у розвитку теоретичних уявлень про мотивацію досягнення, рівень домагань, внутрішню мотивацію, позитивні емоційні стани людини.

Дослідження проблеми впливу особистісної успішності на ефективність професійної діяльності має велике практичне значення для професійної управлінської діяльності та бізнес-діяльності. Їх суть полягає у досягненні поставлених цілей. Особливо яскраво вплив особистісного успіху проявляється у діяльності бізнесменів, яка протікає в умовах невизначеності, жорсткої конкуренції і постійних змін, які характеризуються високими швидкостями.

Успішність особистості бізнесменів завжди проявляється в їхній поведінці і діяльності та детермінується суб'єктивними й об'єктивними діалектично пов'язаними та взаємозумовленими чинниками. Суб'єктивні чинники – це особистісні чинники, які утворюються в результаті взаємодії особистості бізнесмена з професійним бізнес-середовищем і в результаті формування-розвитку сутнісних

сил самого бізнесмена, а також є причинами успішного перетворювання його сфери поведінки і діяльності. Об'єктивні чинники пов'язані з особливостями зовнішнього середовища, а саме оточуючого бізнес-середовища, яке постійно змінюється.

Діяльність бізнесменів із психологічного погляду можна розглядати як модель для дослідження проблеми впливу особистісної успішності на ефективність бізнес-діяльності.

**Мета статті** полягає у дослідженні і розкритті специфічних індивідуально-особистісних особливостей ефективності діяльності бізнесменів під впливом їхньої особистісної успішності.

У дослідженні впливу особистісної успішності на ефективність діяльності бізнесменів використовувалися методи теоретико-методологічного дослідження. До методів діагностичного дослідження можна віднести: інтерв'ю-бесіди за певним планом, самооціночні анкети, інтроспективні опитування з детальним записом відповідей.

Базою дослідження є комерційне підприємство міста Одеси, де налічується близько 200 працівників. Масив вивчення – менеджери середньої ланки, топ-менеджери головного офісу підприємства (n = 60).

Теоретико-методологічною базою дослідження є фундаментальні принципи і концепції: суб'єктивно-діяльнісний та системний підходи (Л. Анциферова, Л. Виготський, В. Моляко, В. Мясіщев, С. Рубінштейн та ін.); ресурсний підхід (О. Литвиненко, А. Маслоу, З. Кіреєва, Н. Родіна, Т. Чернявська та ін.); психології ефективного підприємництва, менеджменту та бізнесу (Л. Верт, О. Данчева, П. Друкер, А. DuBrin, Л. Карамушка, W. Cascio, М. Ткаліч, J. Hollenbeck, Т. Чернявська, Ю. Швалб, Й. Шумпетер, J. Wagner та ін.); психологічні аспекти успіху, щастя, благополуччя підприємців, менеджерів та бізнесменів (Л. Верт, Д. Гюлман, W. Cascio, А. DuBrin, А. Маслоу, Т. Чернявська, М. Чиксентмихаї та ін.).

Теоретичний аналіз досліджуваної проблеми показав, що наукових робіт із психології, спеціально присвячених вивченню успіху й успішності особистості бізнесменів, явно недостатньо, щоб сформулювати закінчене уявлення про психологічний зміст поняття «особистісна успішність бізнесмена».

На основі теоретичного аналізу перерахованих вище робіт можна виділити певну послідовність розвитку психічної діяльності, яка спрямована на досягнення якої-небудь мети, котра починається з виникнення потреби в досягненні і триває ще довго після повного закінчення діяльності.

А. Маслоу [6], засновник гуманістичної психології, творець концепції ієрархії цінності людських потреб, теорії самоактуалізації,

визначає поняття самоактуалізації як процес самореалізації людських потенцій; наводить характеристики самоакталізованих людей і шляхи наближення до стану самоактуалізації. Учений серед характеристик самоактуалізованої особистості виділяє такі, як: ефективно сприйняття реальності; прийняття себе, інших, природи; безпосередність, простота, природність; центрованість на проблемі; автономія; свіжість сприйняття; глибокі міжособистісні відносини; креативність та ін. Маслоу стверджував, що люди не повинні бути наділені всіма п'ятнадцятьма характеристиками, проте, незважаючи на всі можливі людські недосконалості, самоактуалізовані люди є психологічно здоровими людьми. Дослідник підкреслює, що прагнення людини до успішності можна розуміти як задоволення потреб: потреб фізіологічних, потреб безпеки, соціальних потреб, еґо-потреб, потреб у самоактуалізації. Люди з високим ступенем самоактуалізації за А. Маслоу набагато рідше інших сумніваються у собі; менше розмірковують про те, правильно чи неправильно вони поведуться; їх анітрохи не бентежить, що 95% поведуться інакше, ніж вони; у цілому вони переживають стан успішності [6].

М. Чиксентмихаї [10] досліджував психологічні проблеми щастя, креативності, психологічного благополуччя. Учений найбільше відомий своєю ідеєю «потіку», тобто концепцією діяльності людини, яка знаходиться в стані залученості в «потік». Дослідник стверджує, що коли люди займаються професійною діяльністю, то найбільш щасливі переживання їх охоплюють тоді, коли вони знаходяться в особливому потоковому стані, який характеризується внутрішньою мотивацією, яка проявляється у тому, що зміст діяльності більш захоплює людину, ніж її результати; людина відчуває радість від виконання своєї справи [10].

Т. Чернявська, досліджуючи психологічні особливості успішності особистості в бізнес-діяльності [9], виділяє критерії успішності особистості в бізнесі:

- бізнес-продуктивність, яка впливає на продуктивність, якість і надійність бізнес-діяльності; системоутворюючим компонентом виступає ефективність бізнес-діяльності;

- бізнес-ідентичність, яка забезпечує прийняття професійної бізнес-діяльності як особистісно значимої;

- професійна зрілість бізнесменів, яка забезпечує саморегуляцію і самодетермінацію становлення професіоналізму бізнесменів [9].

Л. Верт [2], сучасний німецький психолог, досліджуючи, як почуття впливають на поведінку і продуктивність діяльності, стверджує, що те, як почуття виникають, впливає на мислення людини і на її дії: по-перше, почуття використовують як базис для формування

суджень; по-друге, почуття впливають на продуктивність діяльності і в підсумку – на інтеракцію з іншими людьми. Учений підкреслює, що довгий час менеджери вважали, що щасливі працівники – найпродуктивніші, але зв'язок між настроєм і продуктивністю не такий простий і не такий поверхневий. На його думку, існує безліч зв'язків між настроєм і видами діяльності, які виконують працівники. Л. Верт визначає, що почуття впливають на соціальну взаємодію з іншими людьми, що позитивний ефект сприяє контактним, доброзичливим, товаришким взаємодіям і відносинам з іншими людьми, що в організації позитивний настрій – це важлива детермінанта поведінки робітників, яка впливає на те, в якому ступені проявляється взаємна підтримка серед співробітників, на захист організації, на конструктивні пропозиції і загальну доброзичливість [2].

Отже, успішність особистості у професійній бізнес-діяльності забезпечує позитивний настрій бізнесменів, тому можна стверджувати, що послідовність «особистісна успішність – позитивний настрій – конструктивна й ефективна соціальна взаємодія з оточуючими» сприяє підвищенню ефективності бізнес-діяльності.

Д. Гоулман, американський психолог, науковий журналіст [3], виділяє такий важливий критерій конкурентоспроможності в бізнес-середовищі, як те, в якому ступені бізнесмен може володіти собою і знаходити спільну мову з оточуючими людьми. Учений називає цей критерій найважливішим, коли доводиться вирішувати, кого звільнити, а кого зберегти в команді; кого залишити на нинішній позиції, а кого просунути по службі. Ключовими складниками цього критерію конкурентоспроможності є такі особистісні якості, як ініціативність і емпатія [3].

Емпатійні здібності людини проявляються в умінні розуміти свої і чужі почуття; управляти своїми і чужими почуттями; співпереживати почуття інших людей; пристосовуватися до незвичних умов і переконувати інших, не руйнуючи взаємовідносини з ними.

Успішні бізнесмени, як правило, володіють розвинутою раціональною емпатією, яка проявляється у спокійному ставленні до проблем і переживань інших людей. Що стосується емоційної емпатії, то в успішних бізнесменів така здібність, як правило, не дуже розвинута.

З одного боку, розвинута раціональна і емоційна емпатія забезпечує особистісну успішність бізнесменів. З іншого боку, особистісна успішність бізнесменів конструктивно впливає на розвиток емпатії, яка, своєю чергою, сприяє ефективному спілкуванню бізнесменів, яке займає велику частину їхньої професійної бізнес-діяльності.



В основі механізму впливу особистісної успішності на ефективність діяльності бізнесменів лежить конструктивний вплив позитивної енергії особистісної успішності на підвищення емоційної емпатії успішних бізнесменів, тобто можна сказати, що успішність сприяє підвищенню емоційної емпатії успішних бізнесменів, що, своєю чергою, поліпшує їхні взаємостосунки зі співробітниками, клієнтами, партнерами, конкурентами та іншими оточуючими людьми і підвищує стійкість учасників бізнес-процесів до стресів у ситуаціях жорсткої бізнес-конкуренції.

Отже, емпатія, як емоціональна, так і раціональна, сприяє особистісній успішності та ефективності взаємодії з оточуючими і тим самим позитивно впливає на підвищення ефективності бізнес-діяльності.

Теоретичний аналіз сучасних підходів та досліджень психологічних особливостей впливу особистісної успішності на ефективність професійної діяльності бізнесменів показав, що розвиток професійної діяльності, спрямований на досягнення мети, а мета, своєю чергою, починається з виникнення актуальної потреби в досягненні, яка може довго тривати й після того, як діяльність завершується і успішний результат досягнутий.

Показано, що в основі механізму впливу особистісної успішності на ефективність діяльності бізнесменів лежить вплив позитивної енергії особистісної успішності на підвищення емоційної емпатії успішних бізнесменів, тобто можна сказати, що конструктивно сприяє «зігріванню холодної емпатії» бізнесменів, що, своєю чергою, поліпшує їхні взаємовідносини і взаємодію з оточуючими і підвищує їх стійкість до стресів у ситуаціях жорсткої бізнес-конкуренції.

Виявлено, що послідовність «особистісна успішність – позитивний настрій в організації – конструктивна й ефективна соціальна взаємодія з оточуючими» сприяє підвищенню ефективності бізнес-діяльності. Показано, що почуття по-різному впливають на продуктивність, а також на взаємодію з іншими людьми. Настрій у бізнес-організації забарвлює ділові комунікації. Позитивний настрій благотворно впливає на інтеракцію (соціальну взаємодію з клієнтами, співробітниками, партнерами, конкурентами та ін.).

Показано, що механізм впливу особистісної успішності на ефективність бізнес-діяльності

базується на впливі позитивної енергії особистісної успішності бізнесмена на підвищення його емоційної емпатії, що конструктивно сприяє «зігріванню холодної емпатії» бізнесменів і, своєю чергою, поліпшує їхні взаємовідносини і взаємодію з оточуючими і підвищує їх стресостійкість у ситуаціях невизначеності і жорсткої бізнес-конкуренції.

Результати роботи впроваджено в практичну, навчальну та розвивальну корпоративну діяльність персоналу досліджуваного підприємства.

Перспектива подальших досліджень полягає у розробленні моделі впливу особистісної успішності на ефективність професійної діяльності бізнесменів; розробленні психодіагностичного інструментарію та виявленні психологічних особливостей взаємовпливу особистісної успішності й ефективності діяльності бізнесменів.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Бендас Т.В. Психология лидерства : учебное пособие. Санкт-Петербург : Питер, 2009. 448 с.
2. Верт Л. Экономическая психология. Теоретические основы и практическое применение. Харьков : Гуманитарный центр, 2013. 432 с.
3. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект в бизнесе. Москва : Манн, Иванов и Фербер, 2014. 512 с.
4. Данчева О.В., Швалб Ю.М. Практична психологія в економіці та бізнесі. Київ : Лібра, 1999. 270 с.
5. Карамушка Л.М., Ткалич М.Г. Самоактуалізація менеджерів у професійно-управлінській діяльності (на матеріалі діяльності комерційних організацій) : монографія. Київ ; Запоріжжя : Просвіта, 2009. С. 95–157.
6. Маслоу А. Маслоу о менеджменте. Санкт-Петербург : Питер, 2003. 416 с.
7. Траут Дж., Райс Э. Маркетинговые войны. Санкт-Петербург : Питер, 2006. 258 с.
8. Холл М. Игры, в которые играют акулы бизнеса. Москва : Эксмо, 2003. С. 141–306.
9. Чернявская Т.П. Психология успешности личности в бизнесе : монография. Одесса : Астропринт, 2010. 280 с.
10. Чиксентмихайи М. Поток. Психология оптимального переживания. Москва : Смысл. 2015. 461 с.
11. Cascio W. (1991). Applied Psychology in Personnel Management. New Jersey : Prentice Hall International, Inc. P. 38–69.
12. DuBrin A. (1980). Effective Business Psychology. Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey. P. 143–167.
13. Wagner J. & Hollenbeck J. (1992). Management of Organizational Behavior. New Jersey : Prentice Hall, Inc. Englewood Cliffs. 792 p.